

Partijen over de overheidsuitgaven

Begrotingsexpert Wim Moesen stelt duidelijk: 'Onze politici moeten het signaal geven dat ze aanvaarden dat de overheidsuitgaven de volgende jaren maar kunnen stijgen met de inflatie.' *Knack* vroeg het hen meteen.

→ Overheidsuitgaven terugbrengen naar het niveau van 2007 (SP.A)

'De analyse van professor Moesen is correct', zegt John Crombez, begrotingspecialist bij SP.A. 'Meer nog, het lijkt ons aangewezen om de pistes van de hoge raad van financiën te volgen tot 2015, waarbij de uitgaven met iets minder dan inflatie stijgen. Het is aangewezen om de overheidsuitgaven die in 2010 nog 49 procent van het bbp bedroegen, minstens terug te brengen naar het niveau van 2007, toen dat 45 procent was.' Daarmee gaat SP.A dus zelfs nog een stap verder dan de suggestie van Moesen.

→ Hogere uitkeringen, minder steuntrekkers (N-VA)

'Wij gaan akkoord met Moesen', zegt N-VA-woordvoerder Jeroen Overmeer. 'Het is wel ambitieus en vergt ingrijpende hervormingen. In onze sociale uitgaven moeten we streven naar hogere uitkeringen maar minder uitkerings-trekkers, onder andere door de werkloosheidsverzekering degressief te maken. Als dat op Belgisch niveau niet kan, moeten de deelstaten eigen beleid kunnen voeren en hiervoor financieel geresponsabiliseerd worden.'

→ Moeilijke keuzes nodig (CD&V)

Ook bij CD&V volgt men de redenering van Moesen, want 'gegeven de al aanzienlijke belastingdruk, moeten de inspanningen vooral in de uitgaven gebeuren. Maar we weten ook dat door de vergrijzing de sociale uitgaven heel wat sterker dan de inflatie zullen toenemen. Dus zullen andere uitgaven minder mogen stijgen, of zelfs moeten dalen. Er zijn dus nog moeilijke keuzes nodig', benadrukt woordvoerder Luk Vanmaercke.

'Er is geen plaats voor champignonroomsaus'

De begroting 2011 oogt goed, maar wat daarna? Europa en de financiële markten kijken reikhalzend uit naar wat België dan van plan is. 'Weinig politici beseffen het,' zegt begrotingsexpert Wim Moesen, 'maar de eis van Europa dat we ons begrotingstekort onder de 3 procent brengen, betekent voor België dat de overheidsuitgaven strikt beperkt moeten worden.'

DOOR EWALD PIRONET

'W' e staan voor cruciale weken', zegt de specialist in overheidsfinanciën Wim Moesen (K.U.Leuven). 'Het is uiterst belangrijk dat België de volgende weken aan Europa het juiste signaal geeft en meteen ook aan de speculanten. Onze beleidsverantwoordelij-

ken over alle partijgrenzen heen moeten duidelijk maken dat ze aanvaarden dat onze overheidsuitgaven de volgende jaren alleen nog maar kunnen toenemen met de inflatie. Ja, dat moet ook kunnen zonder dat er al een regering is gevormd.'

Moesen benadrukt dat de politici niet de illusie mogen koesteren dat ze een keuze hebben: 'Europa eist dat we ons begro-

→ *Begrotings-
groei niet boven
de inflatie
(Groen!)*

'Ik ben het eens dat het groeipad van onze begroting niet ver boven de inflatie mag uitstijgen,' zegt Wouter Van Besien, partijvoorzitter van Groen!, 'zeker gezien de vergrijzing onze budgetten nog meer onder druk zal zetten.'

→ *Meer mensen
aan de slag en
efficiëntere overheid
(Open VLD)*

Bij Open VLD is men iets genuanceerder. 'Er moet inderdaad een rem gezet worden op de groei in de overheidsuitgaven', zegt woordvoeder Tom Meulenbergs. Ook hij wijst erop 'dat de uitgaven voor kosten voor vergrijzing zeker zullen toenemen met meer dan de inflatie. Andere uitgaven kunnen met minder dan de inflatie toenemen dankzij een efficiënter overheidsapparaat.' De Vlaamse liberalen willen echter 'ook de koek te vergroten, dus de economische groei moet omhoog. Dat vraagt moedige beslissingen zoals meer mensen activeren, het verhogen van de effectieve pensioenleeftijd, een financiële responsabilisering van alle overheden, enzovoort.'

→ *Begrotings-
evenwicht tegen
2015 (PS)*

De Franstalige partijen dan. Bij de PS benadrukt woordvoerder Guillaume de Walque dat het voor zijn partij 'de prioriteit is om het deficit te verminderen tot 3 procent in 2012 en het begrotingsevenwicht tegen 2015 te bereiken'. Maar aanvaardt de PS dan het inzicht dat de overheidsuitgaven niet kunnen stijgen dan met meer dan de inflatie? Daarop komt geen duidelijk antwoord. Verder dan 'overheidsuitgaven zijn onontbeerlijk. Ze komen alle burgers ten goede en laten een financiële herverdeling van de middelen toe', komt de PS niet. Ondanks herhaaldelijk aandringen beantwoordden noch de MR, noch CDH onze vraag hoe ze de ontwikkeling van de overheidsuitgaven zien.

→ Het signaal voor Europa en de speculanten, waarvoor Moesen opriep, vindt dus wel gehoor bij de Vlaamse partijen. Bij de Franstalige partijen is het op zijn minst twijfelachtig of ze momenteel akkoord gaan om de stijging van de overheidsuitgaven de volgende jaren te beperken tot de inflatie.

BELGA

WIM MOESEN
*'Een regime van
lopende zaken
verhindert
hollende zaken.'*

tingstekort afbouwen tot maximaal 3 procent van het bbp (*bruto binnenlands product, wat we allemaal aan producten en diensten vervaardigen, nvdr*). Als je dan bekijkt hoe we dat kunnen realiseren, kan je alleen maar concluderen dat we de overheidsuitgaven strikt moeten beheersen. Of wil iemand de belastingen nog verhogen? Als onze beleidsmakers talmen om dat inzicht luidop te aanvaarden, riskeren we in een heel ander verhaal te verzeilen. Als de speculanten beginnen te twijfelen aan de ernst van onze bedoelingen, komen we pas echt in de problemen. Dan zal onze rente stijgen, moet de overheid meer geld uitgeven om te lenen en zal ze dus onvermijdelijk minder overhouden voor de rest. Dan spreken we niet meer van een beheersing, maar over snoeien in de overheidsuitgaven. Dan zal het pas echt pijn doen.'

Op dit moment ziet het er niet zo slecht uit. De regering van lopende zaken onder leiding van Yves Leterme (CD&V) heeft afgelopen weekend niet weinig fier bekend gemaakt dat ze de begroting voor 2011 afsluit met een tekort van 3,6 procent van het bbp of 13 miljard euro. Moesen commentarieert en plaatst dat cijfer in zijn context (zie infografiek): 'Na de financieel-economische crisis bedroeg ons begrotingstekort in 2009 6 procent, terwijl onze

overheidsschuld weer richting 100 procent kroop. Van Europa mogen we tegen 2012 een maximaal tekort hebben van 3 procent. Daarom werd een traject opgesteld hoe we dat zouden bereiken. Als we volgens de nu opgestelde begroting in 2011 uitkomen op een tekort van 3,6 procent, presteren we 0,5 procentpunt beter dan wat uitgestippeld was. Daar mogen we best tevreden over zijn.'

Waarom konden we ons begrotingstekort sneller verminderen dan gepland?

Wim Moesen: Eenvoudig, dankzij de goede economische groei vanaf 2010 en niet door het nemen van allerlei ingrijpende maatregelen. We profiteren van een goede economische onderstroom, die ons budgettaire bootje een beetje optilt.

En die economische groei hebben we vooral te danken aan Duitsland?

Moesen: Klopt, we zijn vooral een toeleverancier, met name aan Duitsland. De Duitse economie heeft zich snel en stevig herpakt na de crisis en wij worden in hun slipstream meegezogen. We hebben hierop ook verstandig gereageerd, door die groei aan te grijpen om het tekort sneller af te bouwen. Daarnaast kunnen we in 2011 ook nog profiteren van tijdelijke meevalers. De overheid heeft meer inkomsten dan ze aanvankelijk had gedacht. Zo krijgt ze

► meer dividenden van bijvoorbeeld de Nationale Bank, maar ook van de financiële instellingen, alles samen goed voor zo'n 500 miljoen euro. De versoepeling van het bankgeheim moet ook ongeveer 250 miljoen euro extra opleveren. En dan rekent de regering nog op een extra bijdrage van de elektriciteitsproducenten, al moet daar nog over worden onderhandeld.

Zijn er ook meevallers aan de uitgavenzijde?

Moesen: De grote meevaller is dat we al maanden een regering in lopende zaken hebben. Zolang er geen nieuwe regering is met een goedgekeurde volwaardige begroting, moet de regering van lopende zaken werken volgens het regime van voorlopige twaalfden: elke maand krijgen de ministers één twaalfde van het bedrag dat uitgegeven werd bij de laatste goedgekeurde begroting. Dat brengt dus meteen een plafond aan op de uitgaven van de regering.

Dat de regeringsvorming nu zo lang duurt, is dus een zegen voor de begroting?

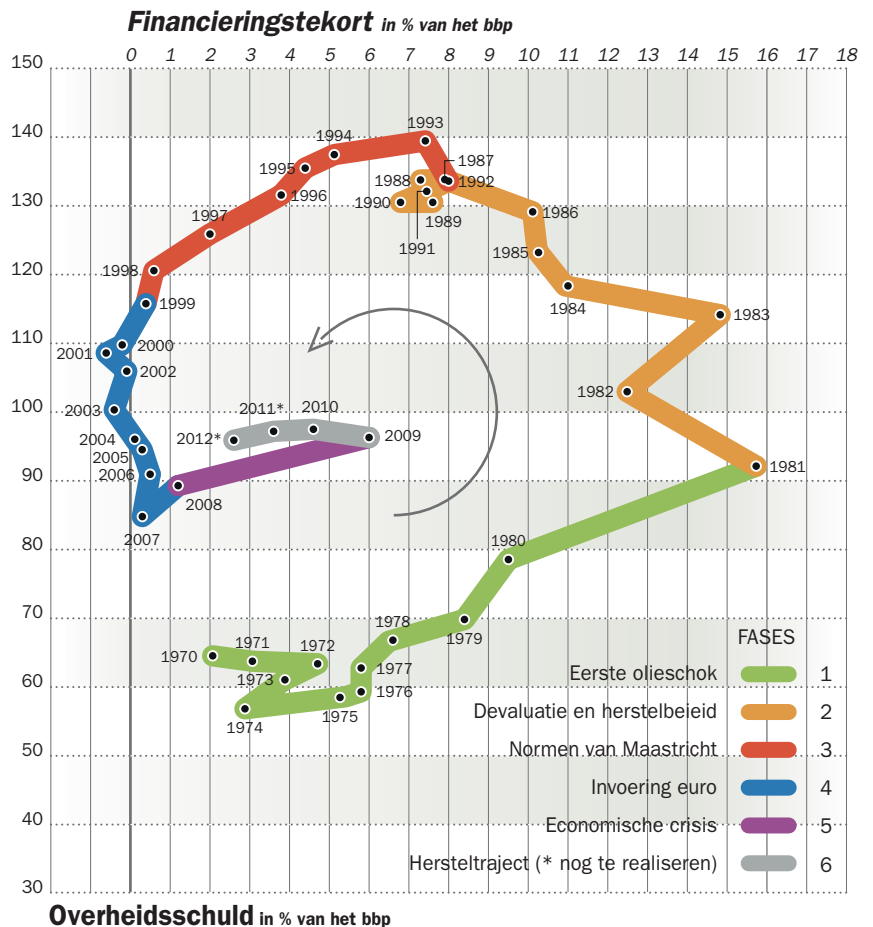
Moesen: Zeker, want een regering van lopende zaken kan niet met grote nieuwe uitgaven op de proppen komen. Ik zeg altijd: een regime van lopende zaken verhindert hollende zaken.

De conjunctuur blaast wind in onze budgettaire zeilen, de regering kent wat meevallers met inkomsten en omdat het een regering van lopende zaken is, staat er ook een rem op de uitgaven. Dat hielp ons voor de begroting van 2011, maar hoe zit het voor 2012 en de jaren daarna?

Moesen: Nu komen we bij een delicaat punt, want voor het eerst zal een regering nu al aan Europa moeten duidelijk maken hoe ze de begroting van 2012 en de jaren daarna ziet. Normaal wordt de begroting 2012 gestemd in het parlement tussen oktober en december 2011. Europa wil vanaf nu al tijdens de voorbereiding van die begroting op de hoogte gebracht worden, om te kunnen bijsturen. Dat om ongelukken zoals met bijvoorbeeld Griekenland te vermijden. Europa wil dus in de loop van de maand april van alle lidstaten weten wat ze van plan zijn met de begroting van volgend jaar. En of we nu een regering hebben van lopende zaken of niet, Europa legt het op, België kan daar niet onderuit. We moeten dus zeer binnenkort een geloofwaardig plan voor 2012 opstellen, waarbij het niet zal volstaan om te zeggen hoeveel onze overheidsinkomsten en uitgaven zullen bedragen, maar ook hoe we die cijfers zullen bereiken. Daarbij moeten we steeds voor ogen

40 jaar begrotingsbeleid in een oogopslag

In 1970 bedroeg de overheidsschuld 65,3 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Het federale financieringstekort bedroeg dat jaar 2,1 procent van het bbp. Volgens de nu opgestelde begroting gaan we in 2011 naar een tekort van 3,6 procent. Dat moet de Belgische overheidsschuld op 97,2 procent brengen.

houden dat we in 2012 een tekort van maximaal 3 procent mogen halen, dat in de jaren daarna nog moet worden afgebouwd om in 2015 uiteindelijk opnieuw een begroting in evenwicht te halen, zodat ondertussen ook onze staatsschuld wordt afgebouwd.

In 2011 konden we vooral genieten van de gunstige economische conjunctuur om het begrotingstekort te verminderen. Kunnen we dat maximaal tekort van 3 procent in 2012 en die begroting in evenwicht in 2015 halen zonder dat er structurele maatregelen komen?

Moesen: Nee, we zullen het niet redden met de goede economische onderstroom en de eenmalige meevallers voor de begroting van 2011. Er zullen structu-

rele maatregelen genomen moeten worden.

Het is dus eigenlijk Europa dat ons dwingt om structurele maatregelen te nemen?

Moesen: Ja, en dat is een inzicht dat bij heel wat van onze beleidsmakers nog ontbreekt. Europa heeft genormeerd dat we tegen 2012 een begrotingstekort van 3 procent van het bbp moeten halen. Met ander woorden, het verschil tussen de overheidsinkomsten en -uitgaven mag maximaal 3 procent bedragen. Nu zijn in België de belastingen en de sociale zekerheidsbijdragen al erg hoog, namelijk 171 miljard in 2010 of 49 procent van het bbp. Er is ook geen enkele politieke partij die ijvert voor een drastische belastingver-

hoging. We moeten dus niet rekenen op meer overheidsinkomsten. Als we dus tegen 2012 het begrotingstekort moeten verminderen van 3,6 naar 3 procent, om dat daarna nog geleidelijk verder af te bouwen, zal het gros van de inspanning aan de uitgavenzijde moeten gebeuren. Alle overheden samen (federaal, sociale zekerheid, gewesten en gemeenschappen, lokale overheden) gaven in 2010 187 miljard euro uit of 54 procent van het bbp. Die 54 procent zal moeten dalen. Dat kan niet anders. Toch willen nog maar weinig politici inzien dat de Europese norm van een begrotingstekort van 3 procent, voor België eigenlijk betekent dat er een norm op de overheidsuitgaven wordt gelegd. Dat is natuurlijk ook geen aantrekkelijk idee voor de politici.

Over welke bedragen spreken we dan concreet?

Moesen: Hierover bestaat een groot misverstand. Het Planbureau becijferde dat we 22 miljard moeten besparen, om tegen eind 2015 een begroting in evenwicht te hebben. Wat denken de meeste mensen? De overheid gaf in 2010 187 miljard uit, we moeten 22 miljard besparen, dus kunnen we nog maar 165 miljard uitgeven. Dat gaf aanleiding tot paniecreacties, sommigen beweerden zelfs dat dan één op de vijf onderwijzers moest worden ontslagen. Dat is niet zo, want die 22 miljard besparingen zijn niet berekend op de huidige uitgaven, maar wel op die van 2015. Het Planbureau gaat ervan uit dat de economie elk jaar 2 procent groeit en dat de inflatie jaarlijks ook 2 procent bedraagt. Dat betekent dat je een jaarlijkse nominale groei van 4 procent hebt. Als de overheidsuitgaven daarmee gelijke tred houden – en dat was in het verleden meestal zo – dan mag de overheid in 2015 228 miljard, of 41 miljard méér uitgeven dan in 2010. Het Planbureau heeft dus uitgerekend dat we op die 228 miljard 22 miljard moeten besparen, willen we dan een begrotingsevenwicht halen. Dat betekent dat de overheidsuitgaven in 2015 nog 206 miljard euro mogen bedragen. Dat is nog altijd 19 miljard meer dan de 187 miljard van vandaag.

In 2015 mogen we dus niet 41 miljard méér uitgeven dan vandaag, maar 'slechts' 19 miljard. Dat komt erop neer dat onze overheidsuitgaven alleen mogen toenemen met de inflatie van pakweg 2 procent, en dat we de reële economische groei van 2 procent moeten besparen?

Moesen: Precies. Je kan het zo voorstellen: we hebben vandaag een groot bord en daarop ligt een mooie biefstuk, een

portie frietjes, wat sla en een dotje mayonaise. In 2015 zal dat bord nog even groot zijn en daar zullen nog altijd biefstuk, frietjes, sla en mayonaise op liggen. We moeten dus niet op dieet en zullen ook geen honger moeten lijden. Maar het bord wordt ook niet groter, al zijn we dat wel gewend. Er zal dus geen plaats zijn voor nog wat champignonroomsaus.

De overheid zal dus in 2015 evenveel geld kunnen uitgeven als vandaag, maar bepaalde uitgaven zullen onvermijdelijk meer stijgen dan de inflatie. Met de vergrijzing zullen de pensioenen en de kosten in de gezondheidszorg sterker toenemen...

Moesen: Voilà, nu komen we tot de kern: het bord blijft even groot, maar stel dat je meer frieten wil, dan zal je bijvoorbeeld vrede moeten nemen met minder biefstuk. Aangezien sommige overheidsuitgaven, zoals pensioenen en de kosten voor de gezondheidszorg, inder-

■
‘Er is geen enkele politieke partij die ijvert voor een drastische belastingverhoging, dus zal het gros van de inspanning aan de uitgavenzijde moeten gebeuren.’
■

daad onvermijdelijk meer zullen stijgen dan de inflatie, zal er in andere uitgaven gesnoeid moeten worden. Dat is geen aangename boodschap voor onze beleidsmakers, want ze zullen nu en de volgende jaren keuzes moeten maken in welke overheidsuitgaven ze zullen snijden. Elke politicus mag zich wentelen en keren zoveel hij wil, maar hij gaat niet ontsnappen aan het feit dat ons bord weliswaar niet zal verkleinen, maar dat wat erop ligt van samenstelling zal veranderen. En waar de politici in de overheidsuitgaven zullen snoeien en hoeveel, hangt natuurlijk samen met hun visie op mens en maatschappij.

Omdat er de komende tijd fundamentele keuzes moeten worden gemaakt, is de samenstelling van een nieuwe regering van des te groter belang?

Moesen: Inderdaad, vroeger werden die fundamentele keuzes vaak uitgesteld, omdat voor zowat alles wel meer geld kon worden uitgegeven. Maar omdat Europa ons nu de norm van een maximaal begrotingstekort van 3 procent oplegt en onze begroting vooraf zal controleren, kan dat niet meer. Er zal nu moeten worden beslist welke sociale zekerheid we willen. Er moeten knopen worden doorgemaakt over de manier waarop we een efficiëntere werking van ons ambtenarenapparaat willen bereiken. We zullen in dit licht ook moeten nagaan wat we het best federaal doen en wat regionaal. Om de Europese doelstellingen te bereiken zal ook iedereen, de deelgebieden, steden en gemeenten, moeten meewerken.

Maar...

Moesen: Ik weet het, België is een complex land, de regeringsonderhandelingen verlopen uiterst moeizaam, volgend jaar zijn er gemeenteraadsverkiezingen... Toch zullen de politici nu die keuzes moeten maken, er is geen ontkomen aan. Aangezien een regering nog niet voor morgen is, kunnen we wellicht de knopen in twee etappes doorhakken. Eerst moeten de politici over alle partijgrenzen heen er duidelijk mee instemmen dat onze overheidsuitgaven niet met meer kunnen groeien dan met de inflatie. In een tweede fase, als er een volwaardige regering is, moeten ze zeggen waar ze concreet gaan besparen. Mag ik nog op een ander aspect wijzen? We weten dat de speculanten België in de gaten houden. Tot nu toe staan we er niet slecht voor, zoals gezegd blijven de overheidsuitgaven in 2015 even groot als vandaag, dat bord blijft even groot. Maar als de financiële markten beginnen te twijfelen of wij wel echt ernstige keuzes durven te maken om ons begrotingstekort en daaraan gekoppeld onze staatsschuld af te bouwen, komen we op een gevaarlijke roetsjbaan terecht. Als men tegen België begint te speculeren, zal de rente waartegen we kunnen lenen stijgen. Dat betekent dat we van de 206 miljard die we in 2015 mogen uitgeven meer rentelasten zullen moeten betalen. Dan blijft er onvermijdelijk minder over voor andere uitgaven. Dan wordt ons bord dus kleiner en moeten we wel de broekriem aanhalen en op dieet. De politici zijn dus niet alleen tegenover Europa verplicht om duidelijke keuzes te formuleren, ze zijn dat ook verplicht tegenover alle burgers. ■